

РЕЗОЛЮЦИЯТА НА КОМУНИСТИЧЕСКИЯ ИНТЕРНАЦИОНАЛ ПО МАКЕДОНСКИЯ ВЪПРОС ОТ ЯНУАРИ 1934 Г. - ВРЪХ В ЛЪЖАТА И МАНИПУЛАЦИИТЕ НА БЪЛГАРСКИЯ И СВЕТОВНИЯ КОМУНИЗЪМ И ПОРЕДЕН УДАР СРЕЩУ НАРОДА НИ

Едва ли има някой, интересуващ се от македонския въпрос, който да не знае за резолюцията на Комунистическия интернационал от януари 1934 г., но не всички познават цялостния ѝ текст, тъй като досега тя е публикувана в нелегалните комунистически вестници и в научната литература. Сега повече интересувачи се ще имат възможност да се запознаят не само с пълния ѝ текст, но и с редица важни документи, излезли изпод ръцете на българските комунисти, на които е възложено да я приложат на дело.

Подгответе се да се запознаете с един от поредните случаи на национално предателство на Българската комунистическа партия, изпълняваща безпрекословно декретите на Коминтерна.

Резолюцията по македонския въпрос и по ВМРО (обединена) на Балканския секретариат на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал е приета в Москва на 11 януари 1934 г. Тя и до днес се сочи като един от най-важните документи за създаването на македонската нация, а всъщност на практика представлява документ-декрет, характерен за командно-административния подход на КИ при решаването на важни проблеми. Екземплярът, който ще прочетете по-долу, е запазен в архива на Коминтерна. През следващия период, както се вижда, нейното място съвсем не е така значително за решаването на македонския въпрос, а, напротив, тя създава нови трудности и то в тесния кръг на ръководството на БКП и зависимите от нея ВМРО (об), Акционния македонски комитет за защита на емиграцията, Македонския литературен кръжок, Македонския народен съюз в Америка и др. Тя става единствено повод за разгръщането на инициативността на дисциплинираните до оглупяване членове на БКП за разработването на македонски език, литература и история и за пропагандирането без срам и свян отделянето на „съветско“ Петричко в самостоятелна държава, след като се правят декларации, че то е колония на България. Практически резултати след приемането и публикуването на резолюцията и несполучливия смехотворен опит да се приложи няма. Тя остава само като решение, единствено подкрепено с книжна пропаганда, изразила се в печатането на огромен брой полуграмотни позиви и статии, характерни с липсата на елементарна логика в изложението и деформиране на историческите факти.

Докато протича подготовката на резолюцията и пленума на Балканския лендерсекретариат на Коминтерна, Георги Димитров се намира в германския затвор „Моабит“ и е изправен като подсъдим пред Лайпцигския процес по подпалването на Райхстага. След освобождаването му от затвора Г. Димитров, заедно с другите двама подсъдими българи - Благой Попов и Васил Танев, кацат на Московското летище на 27 февруари 1934 г. Резолюцията по македонския въпрос и по ВМРО (об) е вече утвърдена с протокол № 207 на заседанието на Политическия секретариат на Балканския лендерсекретариат на Коминтерна на

11 януари 1934 г. и е заведена под № 815 в деловодството на Балканския лендерсекретариат два дена преди Димитров да кацне в Москва - на 25 февруари 1934 г.

Георги Димитров

За изработването на резолюцията по македонския въпрос най-голяма роля има преди всичко ръководителят на ВМРО (об) Димитър Влахов, известен български дипломат, висш чиновник и политически хамелеон и въжеиграч. През 1910 г., когато той е български депутат в Турския парламент, ще окаже решаваща роля за разтурянето на Народната федеративна партия (българска секция) и ще направи сериозен опит да дискредитира един от водачите на партията - Яне Сандански, а Христо Чернопеев ще напусне скоропостижно партията, погнусен от неговите интриги. Вероятно си спомняте, че негова беше и ролята за друга една голяма манипулация по македонския въпрос, а именно изготвянето на Майския манифест през 1924 г., нанесъл един от най-сериозните удари както срещу ВМРО, така и срещу българщината. Предната година (1923 г.), преди да се изготви Майският манифест, Д. Влахов заедно с Михаил Монеv посещават Съветска Русия, където осъществяват важни срещи със болшевишките ръководители. Този явен агент на съветските тайни служби и Коминтерна ще продължи и през следващите години своята разрушителна роля и точно след едно десетилетие ще се окаже отново главният инициатор и на коминтерновската резолюция. А след още едно десетилетие ще зарече членството си в БКП и ще замине за Скопие, където за предателствата си към българския народ ще бъде щедро възнаграден от Й. Б. Тито, който, независимо от вярното слугуване на Влахов, ще продължи да го нарича в по-тесния си кръг

„дъртия българин“.

За неговата роля и за изработването и налагането на резолюцията на Коминтерна той разказва най-безсрамно в своите мемоари. (Вж. Мемоари на Димитар Влахов. Скопие, 1970, 370 с.)

След като ВМРО (обединена) изживява сериозна криза, която ще доведе до разпадането ѝ, Д. Влахов и Владимир Поптомов напускат Париж през лятото на 1933 г. и заминават за Москва, докато останалите ръководители на организацията, некомунистите, се оттеглят от по-нататъшна дейност. Във ВМРО (об) остават само български комунисти. На практика тя остава неразделна част от Коминтерна, БКП и Балканската комунистическа федерация, ръководена от Г. Димитров. От структурите ѝ продължава да съществува само на книга т.нар. Трета революционна област, обхващаща само държавната територия на Царство България, докато във Вардарска и Егейска Македония тя изчезва напълно. И в Третата революционна област тя продължава да съществува само заради щедрите парични субсидии, които получава от Коминтерна по линия на МОПР (Международната организация за подпомагане на революционерите). Влахов и Поптомов продължават и от Москва своята разрушителна антибългарска дейност. Те са инициатори на редици действия на Коминтерна след многобройните си писмени изложения, с които настояват ВМРО (об) да бъде реанимирана и да продължи съществуването си, като официално да се признае и съществуването на македонска нация.

Тази възможност се открива след XIII пленум на ИККИ, когато Балканският лендерсекретариат е възглавен от чешкия комунист Бохумил Шмерал, който няма и най-малка представа от македонския въпрос. Той свиква на заседание по македонския въпрос намиращите се в Москва балкански комунисти. На него не присъстват нито Г. Димитров, който, както посочих по-горе, се намира още в „Моабит“, нито Васил Коларов, нито Антон Иванов, нито Станке Димитров, нито Вълко Червенков. По думите на Влахов те не присъстват, тъй като не признават съществуването на македонска нация. Поптомов също не присъствал, тъй като не бил получил поканата от Влахов. От българска страна присъстват и участват в обсъждането на въпросите Д. Влахов, Гаврил Генов, Петър Искров и Караджов. От всички българи, които се изказали, само Г. Генов се съгласил с постановката за съществуването на македонска нация, докато Караджов възприел постановката с нежелание. Съвещанието не достига до никакво решение и затова Коминтернът възлага на поляка Хенрих Валецки (с истинско име Максимилиан Горвиц) да изготви резолюция по македонския въпрос. Но и той, както и чехът, си няма понятие от македонския въпрос. Валецки възлага на свой приятел, друг поляк, който също „няма и понятие от македонския въпрос“, по думите на Влахов, да изготви резолюцията. Ако ви прави впечатление, в Коминтерна през целия период на съществуването му се е действало на този принцип - който не разбира от даден въпрос, именно на него се възлага да изработи съответен документ. Този принцип на действие е принципът на некомпетентността. Така ще видим през различните периоди, че с българския, т.е. македонския въпрос, се занимават чехи, поляци, германци, финландци и какви ли не още некомпетентни комунисти. Така и на Г. Димитров на този принцип ще бъде възложено да се занимава с германския и китайския въпрос и т.н.

Димитър Влахов

Това дава възможност на инициативния Д. Влахов да разгърне своите способности и да „ограмоти“ поляка по македонския въпрос и по неговото развитие. Той заедно с него ще изготви и резолюцията по македонския въпрос, която ще бъде утвърдена на 11 януари 1934 г. Както посочих и по-горе, заговорниците срещу българския народ бързат с нейното изработване и утвърждаване преди освобождаването на Димитров от затвора. Но едва ли примерният и дисциплиниран комунист Г. Димитров, изпълняващ сляпо нарежданията на всесилния Сталин, щеше да се противопостави на това антибългарско решение, което той е доказал с дейността си както в предходния, така и в следващия период. През февруари 1934 г. резолюцията е разпространена в отделите на Коминтерна и оттам е връчена на ВМРО (об) за изпълнение. През април 1934 г. основните части от нея са публикувани в органа на ВМРО (об) в „Македонско дело“.

След тази резолюция вече не се поставя въпроса за балканска федерация, а само за правото на „македонския народ“ на самоопределение и отделяне му от държавите поробителки (Сърбия, Гърция и България) в независима република

на „македонските“ трудещи се.

Макар и че болшинството от българските комунисти, намиращи се в Москва, са несъгласни с резолюцията, се подчиняват на този документ-диктат и работват за нейното осъществяване, а Задграничното бюро на БКП в Москва прави опит да създаде група, която да разработи план за проучване на въпроса за „македонския език и нация“ и да излезе с решение. В нея влизали Алекси Величков, Димитър Гачев и Дино Кьосев.

Резолюцията не била посрещната с разбиране и не била приложена на практика. Но опитът да бъде наложена довел до ново разцепление във ВМРО (об), което завършило с пълното ѝ ликвидиране и разтуряне.

Тук предлагам на вашето внимание, освен резолюцията на Коминтерна, но и писмото на Г. Димитров до ЦК на Македонския народен съюз в Америка от 13 май 1934 г., т.е. само два месеца след излизането на резолюцията. Читателите сигурно си спомнят думите на Димитров пред Лайпцигския процес, произнесени само няколко месеца по-рано. Там той се удря в гърдите, че е син на българския народ и на българската работническа класа, докато тук вече и самият той не е наясно със себе си. Интересна еволюция претърпява „героят“ от Лайпциг, но това е тема за друг разговор. Като пример само ще посоча, че в запазената чернова на това писмо Г. Димитров започва едно от най-важните сочени изречения в него по следния начин: „Като син на македонско семейство, прокудено след Илинденското въстание, аз се чувствавам неразривно свързан с борбата на българс...“. Последната недописана дума е задраскана и е написано след нея „македонския народ“, свидетелстващо за раздвоението и объркването на автора му. Публикувам и отговора на писмото.

Ще имате възможност да се запознаете и с объркването на българските комунисти в Съветска Русия, които започват да се чудят дали да започнат да разработват проблемите на македонския език, литература и история, след като им е връчена вече резолюцията. (Вж. по-долу писмото на А. Величков и получените инструкции.) На този умник и до днес в центъра на Благоевград има улица на неговото име.

Ще имате възможност да се запознаете и със скудоумните размишления на Васил Ивановски (Бистришки) „Защо ние македонците сме отделна нация?“ от февруари 1935 г., неправилно приписвани на Георги Пирински от некомпетентни изследователи. Същият В. Ивановски е първият главен редактор на скопския вестник „Нова Македония“. Но само след няколко месеца ще зарече скъпо платената предателска длъжност и ще побегне за България, но тук пък ще бъде арестуван и съден по Трайчо-Костовия процес. След излизането си от затвора отново ще продължи да размишлява на темата: „защо те - македонците са отделна нация“, която „гениална“ с прозренията си книга преди няколко години беше публикувана в Скопие.

Приложените документи досега бяха публикувани от мен и колежката ми Ива Бурилкова в двутомното издание „БКП, Коминтернът и македонският въпрос (1917-1946)“ през 1998 и 1999 г., откъдето ги публикувам повторно. Който проявява повече интерес към темата, би могъл да намери в тях още любопитни документи по тази жизненоважна за нас, българите, тема.

Цочо В. Билярски

№ 1

Резолюция на КМ по македонския въпрос и ВМРО (об)

Москва, 11 януари 1934 г.

СЕКРЕТНО

I. В условията на изостряне на международните и класовите противоречия, на непосредствена опасност от нови войни и на назряване на революционна криза **македонското нац. рев. движение, възглавявано** от ВМРО (об.), играе роля на важен революционен фактор и съюзник на работническата класа, селячеството и всички потиснати националности в борбата за събаряне господството на буржоазията и помешчиците в трите поробващи Македония държави (България, Югославия и Гърция).

Разделянето на Македония, което беше основа на съглашението между България, Сърбия и Гърция в тяхната война против Турция (1912 г.), и станалият веднага спорен въпрос, довеждайки до нова война на Сърбия, Гърция и др. против България (1913 г.), в следвоенния период се явява постоянна причина за изостряне на противоречията и борбата между тези три държави за господство над цяла Македония и за излаз на Егейско море.

От друга страна, големите империалистически държави превърнаха Македония в плацдарм за военни действия през световната империалистическа война и използват в настояще време македонския въпрос за засилване на своите позиции на Балканите. По такъв начин Македония е едно от огнищата на предстоящата империалистическа война.

Господстващите над Македония държави провеждат грабителска икономическа политика, която разорява трудещите се маси, бесен терор и национален гнет. Македонското селячество страда от недостиг на земя. Крупното земевладение със значителни феодални остатъци никъде не е ликвидирано. В югославската, гръцката и българската част така наречените безстопанствени земи (останали след турците) бяха частично завладени от буржоазията и кулаците, частично използвани за колонизация, като изкупните плащания лягат като бреме върху получените земя селяни, при това в Югославия и Гърция тази колонизация се провеждаше изключително в полза на сръбските и гръцките елементи. В селата на Югославска Македония се заселиха компактни маси сръбски военни, които представляват ударни отряди на сръбския империализъм срещу македонското селячество. В Гръцка Македония бяха заселени голямо количество гръцки бежанци от Турция и хиляди македонци бяха масово изселени в България и Турция. Постоянно задълбочаващата се аграрна криза, увеличаването на данъците, отказът на каквато и да било финансова помощ от страна на държавата доведоха до пълно разоряване и обедняване на дребното и средното селячество и на дребните занаятчии.

Господстващите нации на трите разделили Македония империалистически държави обосновават националния гнет чрез отричане на националните особености на македонския народ чрез отричане съществуването на македонска нация. Гръцкият шовинизъм заявява, че кореното славянско население от завладяната от него част от Македония се състои от пославянчени в миналите векове елини, които трябва насилствено „да се върнат“ към гръцката култура, като им се забранява да говорят и да се учат на техния роден език.

Великосръбските шовинисти, позовавайки се на наличието на сръбски примеси в езика на местното македонско население, обявяват това население за едно от „племената“ на единната югославска нация и насилствено го сърбизират. Накрая българският шовинизъм, използвайки близостта на македонския език с българския, ги обявява за българи и с това оправдава окупационния режим в Петрички окръг на Македония и грабителската си политика по отношение на цяла Македония. Водейки борба против разделянето и поробването на македонския народ, против всички видове национално, културно, социално и икономическо угнетяване, ВМРО (об.) е длъжна да разобличава истинския смисъл на всички софизми, отричащи на македонците характера на нация, и да не допуска тяхното проникване в собствената ѝ среда.

Българският фашизъм, опирайки се на буржоазните и кулашките елементи сред македонците и македонската емиграция, използва двете крила на фашистката **ВМРО, ръководени от Михайлов и Шанданов**. Въръжените банди на ВМРО бяха щурмов отряд в преврата на Цанков. Всички правителства след преврата, включително и сегашното, ги използваша и използват в борбата срещу работническата класа на България и срещу трудещите се македонци.

„Михайловистите“ се ползват със специални привилегии чак до правото да налагат специални данъци в Петрички окръг. Българските фашисти поддържат лозунга на „михайловистите“ за обединяването на цяла Македония от България. Ролята на „михайловистите“ като открити агенти на българската буржоазия и на италианския фашизъм не се е изменила, независимо от това, че на последния конгрес на македонските братства (пролетта на 1933 г.) те се изказаха за независимост на Македония.

Засилването на недоволството и борбата на масите, разприте вътре в българската буржоазия доведоха през 1928 г. до разцепление на фашистката ВМРО и създаването на втора ВМРО, начело с Шанданов (т. нар. протогеровисти). Като се ориентира към Югославия под лозунга за югославска федерация, тази група се явява също агентура на буржоазията, намирайки поддръжка сред някои български буржоазни и правителствени групировки. За извоюване на влияние сред масите те използват растящото недоволство на македонските и българските трудещи се от „михайловистите“. Чрез „лява“ фразеология и терористична борба срещу „михайловистите“ те се опитват да удържат масите от прехода им към масова революционна борба за национално и икономическо освобождение.

Това особено положение на Македония, националният гнет и експлоатацията на широките трудещи се маси на македонците, тяхното активно участие в борбата, а също така интересите на трудещите се маси, на първо място на работническата класа, от господстващите над Македония нации придават на възглавяваната от ВМРО (об.) революционна борба на македонските трудещи се за освобождение значение на важен фактор. Борбата **за обединена независима македонска република на трудещите се** е дело не само на македонските трудещи се маси, но **и на борещите се** под ръководството на компартиите работническа класа и селячество в България, Югославия и Гърция. II. В своето развитие и дейност ВМРО (об.) далече не е използвала всички възможности за организационно обхващане и политическо ръководство на нац[ионално]-рев[олуционното] движение и борбата на трудещите се в Македония.

В България, въпреки известен напредък, ВМРО (об.) далече изостава от

идеологическото влияние и от подема на активността на масите, работейки преди всичко сред македонската емиграция, без да прави достатъчно усилие да се укрепи в Петрички окръг (македонската част на България). В най-обширната - и по територия, и по количество на населението, **сръбска част** на Македония, където някога организациите на ВМРО (об.) бяха най-силните, не се водеше достатъчно активна и системна работа за възстановяване на организациите и на връзките на ръководството с тях. В **гръцката** част не се води почти никаква работа.

За това състояние на нещата са отговорни, на първо място, **компартиите, не изключвайки Българската КП**, основно ръководеща ВМРО (об.), които недооценяват значението и ролята на ВМРО (об.) като нац[ионално]-рев[олюционна] организация и не съумяха да установят необходимите отношения с нея.

Българската КП недостатъчно ръководеше ВМРО (об.) за превръщането ѝ в масова нац. рев. организация, недостатъчно ѝ помагаше да се изяви, недостатъчно ръководеше комфракциите в нивовите организации на ВМРО (об.). **Югославската и Гръцката КП** дълго време не водеха никаква работа с ВМРО (об.).

Компартиите са длъжни да отделят за работа във ВМРО (об.) необходимото количество партийци македонци, да организират и ръководят комфракциите, както в центровете, така и по места, без да прилагат методите на командване и като съблюдават правилата на конспирация, да изяснят в партиите ролята на ВМРО (об.) и на нац[ионално]-рев[олюционното] движение и да популяризират в масите македонската нац[ионално]-рев[олюционна] борба.

III. **ВМРО (об.)** е длъжна да стане **масова организация на трудещите се на цяла Македония**, ръководеща ги в борбата за своето национално освобождение и обединение, против поробващите ги българска, сръбска и гръцка буржоазия и помешчиците и техните фашистки правителства. ВМРО (об.) е длъжна да организира и всекидневно да води борба против всички и всякакви прояви на национален гнет, против всякакви изключителни закони, за право на роден език във всички държави и обществени учреждения, за свобода на училищата, на изданията и т.н. на роден език. Тази борба против нац. гнет трябва да бъде тясно свързана с борбата против цялата система на политически терор и икономическа и социална експлоатация, против данъчното бреме, против колонизацията и прогонването на македонските селяни от тяхната земя, за завземане на помешчическата и държавна земя и разпределението ѝ между селяните. В тази борба централен лозунг на ВМРО (об.) трябва да бъде **лозунгът за правото на нацията на самоопределение до отделяне и завоюване на независима обединена македонска република на трудещите се.**

ВМРО (об.) е длъжна да води решителна борба преди всичко в България против „михайловистите“, като съучастници в поробването на македонските трудещи се и явни наемници на българската буржоазия, срещу прилагания от тях терор, органирайки против тях масов отпор и самоотбрана. Едновременно ВМРО (об.) е длъжна точно да се разграничава от „шандановци“ и да разобличава с конкретни факти тяхната предателска роля в нац[ионалното] македонско движение и техните методи на борба.

ВМРО (об.) е длъжна да внедри в съзнание на масите на трудещите се македонци, че единствени техни съюзници в борбата за освобождение са

работническата класа, селячеството и другите угнетени от общия враг националности, че само съвместната постоянна борба с тях ще обезпечи националното освобождение и обединение на Македония.

ЦДА, мф. 62 б, к. 45-48. Фотокопие на оригинала на руски език. Машинопис. Публ. с известни неточности в сп. „Времена“, 1992 г., кн. 1, с. 102-105. Върху първата страница на оригинала на резолюцията има следните бележки и печати: „2047/7/кп, 23.11.1934 „5“; „Балк[ански] ЛС№ 815, 25 февруари 1934.“; „Утвърдена на засед[ание] на Политсекрет[ариата] от 11 януари 1934 г. Протокол № 207.“

№ 2

Поздравително писмо от Георги Димитров до ЦК на Македонския народен съюз в Америка

Москва, 13 май 1934 г.

Братски привети на делегатите на Четвъртия Конгрес на Македонския Народен Съюз! Аз се чувствам неразривно свързан със съдбата на македонския народ и като български пролетарски революционер, и като син на семейство, изхождаше из Разлога - долината на историческото Илинденско въстание*.

Българският пролетариат е жизнено заинтересуван в националното освобождение на Македония. Националното робство на македонския народ е източник за усилване угнетението на работниците и селяните в България, Югославия и Гърция. Разделена и ограбена Македония е ябълка на раздор между балканските империалисти и извор на постоянна опасност от военни конфликти и пертурбации на Балканите.

Македонският народ със своята борба за освобождение няма и не може да има други истински приятели и съюзници извън революционните работници и селяни в България и на Балканите. В своята борба за национално освобождение българският пролетариат вижда в македонското революционно движение един от най-добрите свои съюзници. Борейки се против фашизма и за работническо-селско правителство, за Съветска България, българските работници и селяни, под ръководството на Комунистическата партия, се борят в същото време за премахването на всяко национално робство, на робството и на македонския народ.

Македонското движение има много врагове. Най-злият, обаче, негов **вътрешен** враг - това са агентите на българския империализъм, на българския монархизъм, на българския фашизъм и преди всичко бандата на Михайлов.

Чрез тия свои агенти българската буржоазия използва македонското движение за своите егоистични интереси и за укрепването своята кървава диктатура над самия трудещ се народ в България. С помощта на тая банда, наричаща се „Вътрешна революционна македонска организация“ и кощунстваща с идеалите на македонския народ, цанковци успяха на 9 юни 1923 г. да съборят земеделското правителство и да организират кървав терор срещу работническите и селските маси. При нейното главорезническо участие биде подадено народното въстание в септември 1923 г. и избити и арестувани с хиляди български работници, селяни и интелегенти. Тая банда изстреби старите независими македонски революционери в Горна Джумая 1924 г. Нейните главорези бидоха използвани за избиването на повече от 2000 работници,

селяни и интелигенти във връзка с провокаторския атентат в „Св. Неделя“ през април 1925 г. По поръчение на българския фашизъм те подло убиха великана на македонското революционно движение, Димо Хаджидимов, храбрия македонски депутат Христо Трайков, множество иначе мислещи македонци, както и такива славни дейци на работническото движение в България, като работническия депутат Напетов.

Не може да има успешна борба против националното угнетение и за освобождението на македонския народ без окончателното изолиране от македонските маси на тая вредителска банда, без пълното обезвредяване на нейната юдинска роля в македонското движение и във вътрешния политически живот на България.

Дълг на македонската емиграция в Америка, както и на македонската емиграция в самата България, е да действа с всички сили за по-скорошното осъществяване на тая задача, поддържайки усилията на ВМРО (Обединена) за сплотяването на всички действителни революционни македонски сили.

Само единна революционна борба на македонския народ в най-тесен съюз с работниците и селяните в България, Югославия и Гърция може да доведе до победа македонската освободителна революция.

Само съветската система, както показва това блестящият опит на великия Съветски съюз, може да обезпечи окончателното национално освобождение и пълно национално обединение.

Желая от все сърце най-добри успехи на вашия конгрес в тоя дух.

Г. Димитров

Резолюция на Четвъртия конгрес на Македонския Народен Съюз в Америка по отчета на цитирания комитет за дейността му през организационните 1933-1934, с. 1-4. ЦДА, КМф - 36/780 18. Ксерокопие. Печатно. Вж. ЦДА, ф. 146 б, оп. 2, а.е. 313, л. 1-3.

№ 3

Писмо-отговор на ЦК на Македонския народен съюз в Америка до Георги Димитров

Детройт, Мичигън, 10 октомври 1934 г.

Др. Димитров,

От името на делегатите и делегатките на Четвъртия конгрес на Македонския Народен Съюз, от името на цялата будна македонска организация в Америка, ние другарски ти благодарим за братските привети и ценните упътвания в поздравителното ти писмо до нашия конгрес в Чикаго. То бе най-високата революционна чест, с която конгресът ни бе удостоен, най-ясното и конкретно указание за пътя на нашата борба и ние единодушно решихме да го направим програма, знаме на предстоящите ни усилия за обединението на македонската емиграция под знамето на единния революционен фронт на национал и социал потиснатите от всички нации и раси по света.

В целия си политически живот будната македонска емиграция в Америка само един път бе изпитвала радост, подобна на тази, когато четохме писмото ти. То бе при вестта за успеха на Великата Октомврийска Революция, и сега - вестта за твоято и това на другарите Танев и Попов освобождение от кървавите лапи

на германския фашизъм.

Мисълта, че въпреки разклатеното здраве след инквизициите в катакомбите на Хитлеристка Германия и многото и извънредно важна работа, с която си зает, като един от най-смелите и най-гениални вождове на революцията, ти пак си счел за нужно и намерил време да поздравяваш и упътиш другарски делегатите на конгреса, въодушевяваше и продължаваш да въодушевяваш всички ни. И подобно на Ленин, който от името на великоруските пролетарии заяви:

„Ние сме пълни с чувство на национална гордост, защото великоруската нация също създаде революционна класа, също доказва, че тя е способна да даде на човечеството велики примери на борба за свобода и социализъм, а не само велики погроми, редици бесилки, велики градове и велико раболепие пред попове, царе, помешчици и капиталисти.“

И ние можем да кажем, че се гордеем с тебе, великия син на българската работническа класа и героично македонско семейство из Разложко - долината на историческото Илинденско въстание.

Ние ценим високо онова, което ти, като пролетарски революционер, направи за правилното ориентиране на македонското освободително движение с участието си в изграждането на ВМРО (обединена), в изработването на правилно становище у братските нам Българска, Гръцка и Сръбска Комунистическа Партии по македонския въпрос и със смелата си разобличителна критика против македонските агенти на българската буржоазия - александровци и протогеровци.

Тази разобличителна критика, против македонските наемни оръдия на българската буржоазия и в защита на истинското македонско освободително движение, ти води под постоянната угроза на смъртта, без да трепнеш пред заканите и нееднократните опити на македонските бандити около Александров, Протогеров и Ив. Михайлов да те убият, както убиха др[угари]те Коста Петров, Димо Х[аджи]димов, Христо Трайков, Петко Напетов и други македонски и български национал и социал революционери.

В твоето лице българската работническа класа и поробеният македонски народ виждаха и виждат своя най-велик неустрашим защитник и вожд, а българските и македонските фашисти - най-опасния си и непримирим враг.

Не току така Цанковият главорез **М. Станчев** писа до българския пълномощен министър в Италия през 1924 г. относно тебе:

„Димитров сега е в Рим. Докато е жив, аз няма да заспя. Веднъж премахнат той, аз ще умра спокойно.“

Не току така и морфинистът Гйоринг, лютенантът на Хитлер, ревеше във фашисткия съд в Лайпциг, когато ти го разобличаваше безпощадно, сред неописуемия възторг на трудещите се маси на целия свят.

Тази твоя неустрашимост и болшевишки интелект те направиха любимия вожд не само на нас, македонците и българските трудови емигранти в Америка, но и на трудещите се маси от всички нации, от всички раси; от всички страни, от всички континенти. Прав бе Мануилски, когато след слизането ти на аеродрума в Москва каза, че главно на тебе се дължи фактът дето със стотици нови милиони трудещи се почувстваха нова сила, нов кураж за борба против фашизма, войната и глада под политическото ръководство на Коминтерна. Всичко, което ти каза в Лайпциг и Берлин, се посрещаше с неописуем възторг от цялата будна македонска и българска емиграция в Америка и от цялото

американско революционно работничество. Това ни помогна още по-здраво да стегнем нашите редове и завоюваме нови позиции в борбата за обединението на емиграцията под политическото и организационно ръководство на съюза и братската ни Американска Комунистическа Партия. Сега на нас ни остава освен да заработим с още по-голям ентузиазъм и непоколебимост, за да оправдаем на дело твоите братски привети и ценни другарски упътвания към нас, като напълно изолираме от македонската емиграция в Америка пратениците на Ив. Михайловата банда и българския фашизъм, и разобличим социалфашистките водачи на Еселпи, които злорадо аплодират всяко временно поражение над работническата класа, каквато бе смазването на великото септемврийско въстание на българските работници и селяни през 1923 година, и злобно посрещат всяка нейна победа. Твоето поздравително писмо до делегатите на нашия конгрес вбеси тези социал-фашистки лидери на Еселпи и в руганията си по твой и наш адрес те надминаха дори хитлеристите в Германия. На това срамно еселпистко единство с най-бесния фашизъм ние отговорихме с една безпощадна разобличителна критика против фашизираното сектантско лидерство и другарски апели към искреното членство на Еселпи и Македонските политически организации за единна борба против българския, американския и световен фашизъм, срещу глада и грозящата човечеството нова световна война и за защита на Съветския съюз.

Ние напълно споделяме твоите думи, че **„най-злият враг на македонското движение е бандата на Михайлов“** и че **„не може да има успешна борба за освобождение на македонския народ без окончателното изолиране от македонските маси на тая вредителска банда, без пълното обезвредяване на нейната юдинска роля в македонското движение и вътрешния политически живот на България.“**

В това направление ние работим вече пет години със значителен успех. Днешният Македонски Народен Съюз и неговият Четвърти конгрес, чиито делегати ти поздравя, нагледно свидетелствуват за туй.

Заедно с българската трудова емиграция ние и занапред ще работим в тоя дух, неуклонно придържайки се у правилната ти констатация в писмото, че, **„само единната революционна борба на македонския народ в най-тесен съюз с работниците и селяните в България, Югославия и Гърция може да доведе до победа македонската революция, само съветската система, както показват това блестящите опити на великия Съветски съюз, може да обезпечи окончателното национално освобождение и пълно национално обединение.“**

Съюзници в тази наша борба тук в Америка са будната балканска емиграция и черните и бели американски работници, фермери, дребни собственици и прогресивна интелигенция. С тяхната братска подкрепа ние постоянно крачим напред в борбата против пратениците на българския фашизъм - разни пълномощни министри, консули и шовинистически попове - срещу пратениците на Михайловата банда и социалфашистките лидери на Еселпи и въобще против фашизма, войната и глада и в защита на Съветския съюз, Китайската съветска революция и правото на самоопределение на македонския народ в трите части на разпокъсана Македония и тяхното обединение в една свободна държава на трудещите се.

Прочее приеми нашата другарска признателност за бойкото ти и пълно с революционно съдържание поздравително писмо до делегатите на нашия

конгрес и уверенията ни, че ние ще извършим всичко по силите ни да оправдаем направената ни от теб революционна чест.
Твои в борбата за освобождението на национал и социал поробените от игото на капитализма,
Централния комитет на Македонския Народен Съюз в Америка
Публ. в Резолюция на Четвъртия конгрес на Македонския Народен Съюз, с. 5-11. ЦДА, КМф-36/ 780/18. Ксерокопие. Печатно.

№ 4

Статия от Бистришки (Васил Ивановски): „Защо ние македонците сме отделна нация?“

1934 г.

В последния брой (31) на забравения от софийската военно-фашистка диктатура орган на македонската прогресивна емиграция „Македонско Знаме“ бе поместена статия под заглавие „**Що е нация**“. Поради драконовската цензура, в статията се дава обща постановка на въпроса и се говори за хърватската нация, без да се дава конкретно обяснение на **македонската нация**. Тук ние доразвиваме тази статия, като се спираме специално на Македония и отговаряме на въпроса - защо ние, македонците, сме отделна нация?

Отговорът на този въпрос преди всичко е от **огромно политическо значение**. Известно е, че както българският, така и сръбският, и гръцкият империализъм отрича съществуването на македонска нация. Според първия, македонците са „най-добрата част от българската нация“. Според другия македонците са „чисти сърби“, според третия - македонците са „славяногласни елини“. Така всеки един от тези наши поробители „оправдава“ задържането под свое иго на съответната поробена част от нашата родина, оправдава и претенциите за завладяване на цяла Македония.

За да разобличим тези маневри на поробителите и покажем, че те нямат никакво право над Македония, за да попречим на тяхната асимилаторска политика и за да водим последователна борба за завоюване правото на самоопределение на македонския народ до неговото отделяне от българската, сръбската и гръцката империалистическа държава и обединение в самостоятелна независима република на трудещия се македонски народ, ние македонците трябва високо да заявим, че не сме нито сърби, нито гърци, нито пък българи, а сме **отделна македонска нация, която се бори** за своето национално освобождение и отделяне в **своя македонска държава**. Но не само от политически съображения трябва да направим това. Ако македонската нация не би съществувала, не бихме могли да говорим за такава. Обаче тя е налице и нейното съществуване трябва да се посочи на всички, защото това ще улесни до голяма степен нашата националноосвободителна борба.

В Македония са налице всички елементи на една самостоятелна македонска нация със своя територия и икономическа цялост, със свой език и общ национален характер и със своя македонска история.

1. **Територията** на македонците е отделна от територията на гръцката, сръбската и българската нация. **Тя има своите установени географически**

и етнографически граници между реката Места, планините Родопи, Рила и Шар, реката Дрин, планината Грамос, реката Бистрица и Егейско море, с едно пространство от 35 хил. кв. километра. Ако днес Македония е разпокъсана - това е резултат на империалистическите „мирни“ договори. Разпокъсването на единната македонска територия на части и приключването на тези части към територията на българската, сръбската и гръцките държава стана **насилствено**.

2. **Икономически** Македония представлява **едно цяло, отделно от държавите, които я владеят**. Още под владичеството на Турската империя Македония тръгна към своето развитие **самостоятелно**, по-късно, но независимо от Сърбия, България и Гърция. Нито една от тези последните нямаше здрави икономически връзки и общи търговски пътища с Македония, макар че те се намираха в пределите на една и съща държава - Турция. А след като възникна капиталистическото стопанство и в Македония, там се създадоха вътрешните търговски пътища и пазари на самостоятелна нога, с един общ и главен център - Солун, а не Белград, София или Атина.

Насилственото разпокъсване икономическото цяло на Македония на три части и присъединяването на тези части към три чужди икономически единици - Сърбия, България и Гърция - се отрази катастрофално на стопанството в Македония. Крещящ пример за това служи днешното положение на Солун, който, след като биде лишен от естествения му икономически хинтерланд - източна и централна Македония, съвсем западна и от първостепенното пристанище на Бялото море се превърна в един печален спомен за богат неотдавнашен търговски център: днес Солун стои на трето място в сравнение с Атина и Пирея. Същата участ постигна и Битоля, Охрид и всички други градове в Централна и Югозападна Македония, които, откъснати от естественото социално дебуше, са принудени да си служат с неестествения за тях търговски път към Белград. Същото е и за Македония под българско иго, чието икономическо преуспяване е тясно свързано с търговските пътища към Серес, Драма, Кавала, Солун и Струмица, а не със София - Видин и Пловдив - Бургас.

3. **Езикът** на хората, съставляващи македонската нация, е славянски, с особен диалект - македонски. Този език е общ за тях. Различните провинциални оттенъци в македонския език са неизживяно следствие от някогашната родова и феодална разпокъсаност на Македония. Но провинциализмът на този език се покрива от един **общ македонско-славянски диалект**, по който всеки би различил македонец от сърбина, българина, руснака, и от всеки човек от коя и да е друга славянска нация. Провинциалните оттенъци в езика не са още ликвидирани, дори и у най-развитите нации, а камо ли у македонската нация, която е национално поробена, не е организирана в своя национална държава и не си е още изработила свой литературен език.

Освен по диалекта, македонският език се различава от сръбския и българския още по това, че в него старославянският елемент е много по-запазен и съдържа множество думи, които липсват в езиците на съседите и други славянски нации. Българските и сръбските великодържавни шовинисти използват близостта на македонския език с езиците на техните нации, за да твърдят, че македонците са „част от българската нация“ или „чисти сърби“. А ние македонците не сме нито едното, нито другото. Ние не сме и „тесто, от което може всичко да се измеси“, както беше заявил Цвиич, един от агентите-историци на сръбската завоевателна политика. Ние сме отделна нация. **Сходството на нашия език с**

българския и сръбския е обикновено сходство между езици на близки, но самостоятелно развили се нации. Такова сходство на езиците имаме между русите, украинците и белорусите, както и между хърватите, черногорците и сърбите, но въпреки туй те представляват отделни нации. Великобългарските шовинисти особено спекулират с факта, че македонският език е по-близо до българския, отколкото до сръбския, и това им служи като аргумент в техните твърдения, че македонците са част от българската нация. Аргументът им е крайно неоснователен, защото и хърватите по език са много по-близки до сръбската, отколкото до чешката нация.

При това знае се, че **не е само езикът, който определя нацията.** Дори еднакъв да бъде езикът на македонците с този на българите, **това не може да означава**, че ние македонците сме „част от българската нация“, **щом живеем редица поколения в друга територия, представляваме отделно икономическо цяло, щом имаме своя история и специфични нрави, обичаи и пр.** Англичаните, ирландците и американците от Съединените щати на Северна Америка говорят на един и същ език, но са отделни нации.

4. Националният характер е четвъртият по ред общ белег за хората, съставляващи отделна нация, в това число и македонската нация. Еднакви са техните нрави, обичаи, игри, песни, хора другите народни умотворения, които повече или по-малко се отличават от сръбската, българската и другите славянски нации. Елементите на самостоятелния национален характер на македонците са толкова силни, че въпреки националния гнет в Македония, те никога не престанаха да се проявяват. По вечеринки, сватби, именници и пр. те постоянно се проявяват и всред емигрантско-бежанските маси в България, Америка и другаде, гдето има такива.

Всички тези елементи, **взети заедно**, дават македонската нация. Те са неопровержимо доказателство за това, че ние, македонците, не принадлежим нито към сръбската, нито към българската, нито към гръцката нация, а сме отделна нация.

5. **Нациите не са племена.** Както другите нации, така и македонската нация не се е сложила от едно племе, а от няколко различни племена или, по право, **от известни части на няколко различни племена:** илирийци, славяни, българи, сърби и други. **Основният елемент е славянският.** Древните илирийци се претопиха между дошлите по-късно славяни в Македония. Българският и сръбският елемент в македонската нация се дължи на това, че още преди турското иго Македония попадеше ту на болярска България, ту на жупанска Сърбия. Незначителният български и още по-незначителният сръбски елемент в македонската нация се състои от някогашните военни завоеватели, предимно от боляри и жупани, които в течение на времето също се претопиха всред македонските славяни.

Според българските буржоазни историци, българската нация си води началото още от хан Аспаруховото време, след като българското татарско племе подчини славяните, населяващи североизточната част на Балканския полуостров, като това племе се претопи всред тия славяни, но им наложи да се наричат българи, когато се създаде първото българско царство. Според тези историци македонските славяни също и по този начин се вляха в „единното българско национално цяло“, подчинени на българското племе. Разбира се, исторически това не е вярно. През това време липсваха условията за една българска нация, поради което липсваше и самата нация. Следователно, не може да се мисли, че

оттогава македонските славяни са част от „едно единно българско цяло“. Тогавашната българска държава беше разделена на отделни болярства, строго затворени в себе си малки подцарства, със свои граници и митници, без икономическа, културна и пр. общност. Населенията от тия болярства влизаха в съприкосновение помежду **само на полесраженията**, при войните между различните болярства или при войните с Византия и другите държави, когато отделни боляри в България се сплотяваха (не всички и не винаги) около най-силния от тях - царя. **При тия условия не можеше да се оформи българската нация и още по-малко да се включват в нея македонски славяни.** Защото населението от различните болярства във феодална България не бяха обединени нито в една обща територия, нито в едно икономическо цяло, което пък се явяваше пречка за изработване на един общ език и общ национален характер на населенията от различните болярства. При това исторически факт е, че македонските славяни не всякога бяха подчинени на тогавашна България и тогавашна Сърбия. **Държавата на богомилеца цар Самуил не беше втора българска държава, както искат да я представят българските буржоазни историци, а тя беше държава на македонските славяни, съществуващи наред с българското царство и сръбското кралство.** Тази македонска славянска държава по-късно беше дори завладяла България и Сърбия. Великобългарските шовинисти много обичат да приказват за „единно българско племе“, отъждествявайки го с българската нация. Те крият историческия факт, че последната се създаде без онази малка част българи, които останаха в Македония, и без македонските славяни. Българската нация се създаде в пределите на днешната Централна и Северна България, Източна Румелия и Добруджа. Главната причина за това лежи в икономиката. **Както вече казахме, в Македония капитализмът възникна и се разви по-късно независимо от капитализма в България, без да има солидни икономически връзки между тия две страни. Българското национал-революционно движение, което се бореше за освобождението на българския народ от името на абсолютна и бейска Турция, не включваше Македония в обекта на своята революционна дейност.** Това достатъчно показва, че създаването на българската нация и нейното пробуждане за самостоятелен държавен живот се извърши **без македонските славяни.** Такова положение имаме и със сръбската нация, която **също така се създаде без македонските славяни и без онази незначителна част сърби, останали в Македония още преди тя да попадне под турско иго.** Но и гръцките държавни шовинисти, за да оправдаят господството на гръцкия империализъм над завладяната от него част от Македония, търсят племенна връзка между гръцката нация и македонците. Тези изтънчени шовинисти фалшифицират историята, таксувайки племето на древните македоно-илирийци, заедно с вождовете на това племе - Македон, Филип Македонски и Александър Велики, като съставна част от древните гърци. При това те съзнателно замълчават такова едно събитие като заселването на Македония с огромна маса славяни, за които им е съвсем неловко да твърдят, че са гърци.

6. Македонската нация има **своя история** на културно и политическо проявление, братя Миладинови са първите македонски просветители. Те първи посветиха силите си **за пробуждане самостоятелно национално чувство на македонския роб.** Те възпяха Охрид и Македония като свое отечество на

чисто македоно-славянски диалект. Те не учеха македонския народ нито на сръбски, нито на български, а го учеха на родния македонски език. Ако въпреки това тези македонски просветители говореха за българщина в Македония, това ставаше под влияние на старото минало, когато Македония цели векове се намираше под феодална България. Поради което борбите за самостоятелни училища и черкви, против асимилаторската напаст на гръцката патриаршия се водеше под формата на българщината. По онова време македонската нация бе още в зародиша си, тя не се беше оформила и най-главното, нейните икономически и политически интереси не се бяха още сблъскали със завоевателните стремежи на създалата се по-късно държава на българската нация. Днес понятието българщина в Македония, както сръбщина и елинщина е синоним на национално и икономическо робство над македонските народни маси, упражнявано от поробителите империалисти. Подир братя Миладинови идат редица други народни учители и духовни будители, като охридския епископ Теодоси и групата около в. „Лоза“, с редактор Петър Арсов, които еднакво се бореха против Гръцката патриаршия, Българската екзархия и Сръбската патриаршия, **за самостоятелни македонски училища и черкви.** Тези тъй наречени македонски сепаратисти **доказваха за съществуването на отделна македонска нация и пледираха за самостоятелен държавен живот за тази държава.**

От същите среди се създаде вътрешната македонска революционна организация. Петър Арсов влиза в първия ЦК на тази организация, а Гьорче Петров, изхождащ също от тези среди, стана идеолог на организацията. Той навремето още написа книгата „Географията на Македония“ в духа на сепаративната идея.

Натискът на великобългарската пропаганда, обаче, екзархията и върховистите, се оказа толкова силен, че задуши въпроса за самостоятелна нация и успя да втълпи в съзнанието на много македонци убеждението, че те са българи. Това бе съпроводено със спирането на в. „Лоза“, излизащ в София, с изгонването от Македония на епископ Теодоси и на народните учители, които не се подчиняваха на екзархията, с недопускане книгата на Гьорче Петров, която се намира и днес като ръкопис в архивата на българското военно министерство. Но въпреки това македонският народ си създаде с дълги и упорити борби за икономическо освобождение и самостоятелен държавен живот своя история. Тези борби в миналото се разгърнаха под водителството на старата Гоце Делчева ВМРО, против игото на турските султани и бейове, както и срещу домогванията на балканските държави.

Македонският народ с кръвта си записа в своята история първата македонска революция - Илинденското въстание, чийто венец е първата македонска народно-революционна република в Крушево.

След като ВМРО биде овърховизирана и превърната в машина на българския империализъм, освободителната борба на македонския народ не спря, а се поде от последователите централисти-сепаратисти, левицата на ВМРО, начело с Гьорче Петров, Петър [Поп]арсов, Сандански, Димо Х[аджи]димов и Чернопеев. При новите условия днес, борбата на македонския народ против новите поробители сръбския, българския и гръцкия империализми, за национално, политическо и икономическо освобождение се води с още по-голяма упоритост и последователност под ръководството на ВМРО (обединена).

Цялата тази македонска история не е само проявление на

македонската нация, не е само неин стремеж към своя национална държава, но тя, македонската история, е същевременно елемент, който дооформя и доопределя самостоятелния характер на македонската нация.

Разбира се, освен македонската нация, в Македония имаме и други инородни националности: власи, евреи, турци, гърци, албанци, сърби, цигани. Макар да се намират в една територия с македонската нация и макар че икономическият им живот е непосредствено свързан с последната, тези националности не влизат в македонската нация, понеже всяка от тях си има специфичен характер. Инородните националности в Македония взимат активно участие в македонското освободително движение, защото и те са заинтересувани в създаването на независима македонска република на трудещите се, за да получат национално равноправие и икономическо освобождение, за да живеят в мир и за да повдигнат заедно с македонската нация своя и общия на македонския трудещ се народ културен и икономически живот.

Бистришки

Публ. в Резолюция на четвъртия конгрес на Македонския Народен Съюз, с. 42-55. ЦДА, КМф - 36 780/18. Ксерокопие. Печатно. Вж. и В. Ивановски, Зашто ние македонците сме отделна нация, Скопје, 1995.

№ 5

Писмо от А. С. Величков, старши научен сътрудник в Украинската комунистическа академия, до Петър Искров във връзка с намеренията на група съветски учени - слависти от Киев, да работят по въпросите на македонския език

Киев, [преди 25 юни 1935 г.]

Др. Искров,

Тук работят няколко професори в областта на славянското езикознание: Булаховски, Грунски, Дринов и др. Някои от тях (Булаховски, Грунски) са известни като учени и зад граница. Аз говорих с тези слависти и те обещаха да напишат ред научни статии, отнасящи се до различни езикови въпроси, засягащи различни славянски наречия на Балк[анския] полуостров. Ние се спряхме на научна разработка следната тема: Явява ли се македонският език самостоятелен славянски език или той е само една разновидност (наречие) бълг[арския] език? Всички слависти на Украйна са съгласни, че македонците са самостоятелен славянски народ, но що се отнася до езика на македонците, има разногласия. Някои смятат, че специфичен македонски литературен език няма, значи македонците употребяват български литературен език. Други мислят, че македонският език е самостоятелен славянски език със свои особености, отличаващи го от всички други езици. Опити за самостоятелен македонски литературен език са съществували, особено в първата половина на XIX век, (напр.: Автобиографията на Гр. Пърличев, произведенията на Яким Кръчовски, Жинзифов и др.), но поради усиляването на националистическата пропаганда в Македония (българска, сръбска), поради това, че центърът на бълг[арското] национално пробуждане се прехвърля в Източна България и ред други причини, македонската интелигенция започва да си служи с български или сръбски (тоже

и гръцки) литературен език.

Аз не знам нашата партия и КИ имат ли точна и напълно определена установка за езика на македонците. Ако такава установка има, ако БКП и КИ смятат, че македонският език е самостоятелен език, вие ни съобщете веднага, за да насочим изследователската работа по правилен път. Изследването на въпроса за езика на македонците има важно политическо значение, особено сега, в свръзка с фашистките теории за раса, националност и пр. и със засилването на националистическите и шовинистическите проповеди на българските и сръбските буржоазни учени.

Излизането в печата на наши, съветски учени, с мирова известност по този въпрос, при това с ново, марксистко разбиране, ще има голям отзвук на Запад, и на Балканите, тъй като тези статии ще бъдат напечатани и на Запад. Най-важното за нас е да насочим по правилен път изследването.

Лично аз не се занимавам с езикови въпроси и нямам окончателно установено мнение за македонския език. Аз работя тук във ВУАМЛИН, Украинската Комакадемия, като старши научен сътрудник. Работя по зап[адно]-европейската литература. В течение на 1935 г. трябва да напиша труд върху творчеството на Р. Ролан. Отделям време и на бълг[арската] литература, но малко. Последните няколко месеци сме заети с разгрома на националистически - троцкисткия блок на Украйна. Успехи имаме големи.

И така чакам вашия отговор. По възможност по-скоро пишете, за да не се задържа нашата работа. Въпросът е сериозен и заслужава да се отдели време за неговото изяснение.

Привети Величков

Киев, Бульвар „Шевченко“ 14, ВУАМЛИН.

Литкомисия. Величкову А. С.

Р. С. Президент на ВУАМЛИН е др. Дзенис, бивш секретар на Латишката партия (нелегална), той напълно е съгласен да използваме нашите учени на Украйна за разработка на Коминтерновски въпроси.

ЦДА, ф. 3 б, оп. 4, а.е. 445, л. 15-18. Оригинал. Ръкопис.

№ 6

Писмо от Владимир Поптомов до ЗП на ЦК на БКП по предложението на А. Величков за формиране на група за разработването на въпросите за македонския език и нация и резолюция от Васил Коларов до Антон Иванов (Богданов) по него

Москва, 25 юни 1935 г.

Владимир Поптомов

Др. другари,

По повод писмото на др. Величков и придружаващата бележка от др. Богданов: Готовността, която някои бележити съветски учени слависти в Киев са изразили пред др. Величков за започване на специални изследвания върху особеностите на македонския език, е от голямо значение и трябва да се поощри и използва в най-широк мащаб.

Въпросът за характера на македонската нация, като самостоятелна национално-историческа индивидуалност, както и въпросът за самостоятелния характер на македонския език са въпроси отдавна чакащи своето научно-марксистическо осветление и от голямо актуелно политическо и революционно значение за Балканите.

Положителното утвърждение на тези въпроси съставлява обективната база на тезиса на Коминтерна и компартиите на Балканите за самоопределението на македонския народ. Това схващане на Коминтерна намери своята конкретна формулировка на V конгрес в лозунга за обединена и независима Македония. А в резолюцията по македонския въпрос на БЛС от февруари 1934 г. се дава принципална установка по въпросите за македонската нация и език. Аз тук ще процитирам някои от тези формулировки:

„Буржоазията на господстващите нации в трите империалистически държави, между които е поделена Македония, се опитва да прикрие националното потисничество, отричайки националните особености на македонския народ и съществуването на македонската нация.

Гръцките шовинисти твърдят, че местното славянско население в окупираната от тях Македония се състои от гърци, които в течение на

миналите векове са били славянизирани и които трябва да бъдат „повърнати“ насилствено в гръцката култура, като им се забранява да се учат и говорят на своя матерен език.

Великосръбските шовинисти, силаейки се на присъствието на сръбски елементи в езика на местното македонско население, провъзгласяват това население за едно от „племената“ на югославянската нация и го подлагат на насилствено посърбяване.

Българските шовинисти, експлоатирайки сродството на македонския език с българския, заявяват, че македонците са българи и по този начин искат да оправдаят завладяването на Петричко и анексионистическата си политика по отношение на цяла Македония. ВМРО (обединена), водейки борба против разпокъсването и поробването на македонския народ и против всички форми на културно, социално и икономическо потисничество за национално освобождение и обединение на всички части на Македония, трябва да разбули истинския смисъл на всички умувания, целящи да отрекат на македонците характера на нация и да попречи на проникването им в своите собствени среди...

ВМРО (обединена) трябва да организира и ръководи ежедневно борбата против всяко проявление на националното угнетение, против всеки изключителен закон, за правото на македонските маси да си служат с матерния език във всички правителствени и обществени учреждения, за свобода да се учат на него и да издават книги.”

От всичко гореприведено се вижда, че Коминтернът и компартиите стоят на становището за признаването на самостоятелна македонска нация и език.

Трябва да се каже, че обосновката на тези въпроси, както на компартиите, така и на македонското нац[ионално]-революц[ионно] движение, изхожда по-скоро из фактическото положение на нещата. Една разработена и установена научно-историческа теория по тези въпроси няма.

Тази празнота може да бъде запълнена и поставените въпроси, успешно разрешени от марксистко-ленинско гледище само от съветските учени. Буржоазните учени са заинтересовани не да изнесат обективната истина по тези въпроси, а в нейната фалшификация в направление на интересите на тази империалистическа национална групировка, на която служат. Известен факт е, че балканските буржоазии изразходват и продължават да изразходват колосални средства да печатат и разпространяват десетки и стотици томове, за да докажат „исторически и научно“ своите права над Македония.

Заинтересованата буржоазна „наука“ използва обстоятелството, че националното пробуждане на македонците се извършваше в условията на още недостатъчното разложение на феодалните отношения под влиянието на капитализма в Турция и при една широко организирана вече пропаганда на съседните балкански народи, оформили се в самостоятелни държави, което е и причината, щото от македонските диалекти да не може да се оформи един литературен език. Липсата на такъв, обаче, не може да служи за основание да се отрича изобщо самостоятелният характер на македонския език, на който говорят милионни народни македонски маси.

Всичко това само потвърждава необходимостта от по-скорошното пристъпване към научната разработка на тези въпроси. Доколкото актуелни са тези въпроси, се вижда от живия интерес, който се проявява както в партийните, така и в македонските национал-революционни среди вътре в Македония и в емиграция. А ръководните другари във ВМРО (обединена) в Петричко отдавна настойчиво предлагат да заинтересоваме съветските учени по македонските въпроси и даже правеха конкретно предложение да се помоли професор Державин да напише брошурка по въпроса за македонската нация. За Петричко тези въпроси имат още по-особено значение, защото не само българската буржоазия, но и нейните агенти, в лицето на македонските върховисти, водят широка пропаганда за българския национален характер на македонците.

Аз мисля, че разработката на македонските въпроси трябва да се движи в следните направления:

- 1) Разработка на въпроса за македонската нация.
- 2) Разработка на въпроса за македонския език.
- 3) Критика на буржоазните „теории“ по тези въпроси.

Йосиф В. Сталин

При това за организирането на тази работа ще бъде най-целесъобразно ЗБ да назначи специална бригада, която ще работи под неговия контрол. Задачата на тази бригада ще се състои в сезирането на съветски учени не само в Киев, но и в Москва, Ленинград и другаде в С[ъветския] Съюз с македонските въпроси, ще ги улеснява и подпомага в течение на работата им, ще докладва за получените резултати и за техното използване на ЗБ и пр. В тази бригада да влезнат др. Величков, който изглежда, че може да бъде много полезен в тази област, др.

Гачев (в Москва) и още един или двама академици историци и филолози, ако такива има. Към бригадата може да бъде привлечен и др. Дино Кйосев (Москва), който има известна подготовка по тези въпроси и може да бъде полезен.

На др. Величков, в отговор на писмото му, ще трябва да му се съобщи становището на Коминтерна по въпросите за македонската нация и език, за да не се задържа започването на работата в Киев.

С комун. привет В. Громов

[Резолюция на Васил Коларов до Антон Иванов:] Антоне, покажи го на Георги и Петър. **Мое предложение:** В същото време да се изпрати препис от писмото (материалното му съдържание) на др. Величков в Киев, за да му служи като **директива по въпроса за македонския език.**

В. Коларов

ЦДА, ф. 3 б, оп. 4, а.е. 445, л. 4-7. Оригинал. Ръкопис.

№ 7

Писмо от ЗБ на ЦК на БКП до А. С. Величков във връзка със създаването на бригада за научна разработка на въпроса за македонския език и включването на А. Величков в нея

Москва, 1 юли 1935 г.

Тов. Величкову А. С.

Киев, Бульвар Шевченко 14, ВУАМЛИН, Литкомисия.

Драги другарю,

Въпросът за македонския език, който навремето бяхте подигнали пред ЗБ, заслужава извънредно голямо внимание. За съжаление, поради други важни работи, ние твърде много забавихме нашия отговор. Нашият отговор и сега не може да бъде изчерпателен по простата причина, че въпросът изисква основателно изучаване, на каквото, за съжаление, сега за сега никой из между отговорните другари не може специално да се посвети. И затова ние трябва широко да се възползуваме от инициативата и готовността, която някои бележити съветски учени слависти в Киев са изразили пред вас за започване на специални изследвания върху особеностите на македонския език. Тая инициатива е от голямо значение и трябва да се поощри и използва в най-широк мащаб.

Аз бързам да ти предам някои съждения и мнения, които отделни другари от ЗБ и работници в национал-революционното движение изказват по въпроса, които биха могли да ти помогнат да се заемеш час по-скоро с организирането на тая работа.

* * *

Въпросът за характера на македонската нация, като самостоятелна национално-историческа индивидуалност, както и въпросът за самостоятелния характер на македонския език са въпроси отдавна чакащи своето научно-марксистическо

осветление и от голямо актуелно политическо и революционно значение за Балканите.

Положителното утвърждение на тези въпроси съставлява обективната база на тезиса на Коминтерна и на компартиите на Балканите за самоопределението на македонския народ. Това схващане на Коминтерна намери своята конкретна формулировка на V конгрес в лозунга за обединена и независима Македония. А в резолюцията по македонския въпрос на БЛС от февруари 1934 г. се дава принципиална установка по въпросите за македонската нация и език. Ето някои от тези формулировки:

„Буржоазията на господстващите нации в трите империалистически държави, между които е поделена Македония, се опитва да прикрие националното потисничество, отричайки националните особености на македонския народ и съществуването на македонската нация.

Гръцките шовинисти твърдят, че местното славянско население в окупираната от тях Македония се състои от гърци, които в течение на миналите векове са били славянизирани и които трябва да бъдат „повърнати“ насилствено в гръцката култура, като им се забранява да се учат и говорят на своя матерен език.

Великосръбските шовинисти, силнаейки се на наличието на сръбски елементи в езика на местното македонско население, провъзгласяват това население за едно от „племената“ на югославянската нация и го подлагат на насилствено посърбяване.

Българските шовинисти, експлоатирайки сродството на македонския език с българския, заявяват, че македонците са българи и по този начин искат да оправдаят завладяването на Петричко и анексионистичната си политика по отношение цяла Македония.

ВМРО (обединена), водейки борба против разпокъсването и поробването на македонския народ и против всички форми на културно, социално и икономическо потисничество, за национално освобождение и обединение на всички части от Македония, трябва да разбули истинския смисъл на всички умувания на балканските империалисти, целящи да отрекат на македонците характера на нация и да попречи на проникването им в своите собствени среди...

ВМРО (обединена) трябва да организира и ръководи ежедневно борбата против всяко проявление на националното угнетение, против всеки изключителен закон, за правото на македонските маси да си служат с матерния език във всички правителствени и обществени учреждения, за свобода да се учат на него и да издават книги.”

От всичко гореприведено се вижда, че Коминтернът и компартиите стоят на становището за признаването на самостоятелна македонска нация и език.

Трябва да се каже, обаче, че постановката на тези въпроси, както на компартиите, така и на македонското национал-революционно движение, изхожда по-скоро из фактическото положение на нещата. Една разработена и установена научно-историческа теория по този въпрос няма.

Тази празнота може да бъде запълнена и поставените въпроси успешно разрешени от марксистко-ленинско гледище само от съветските учени.

Буржоазните учени са заинтересувани не да изнесат истината по тези въпроси, а в нейното фалшифициране в интерес на тази империалистическа национална групировка, на която служат. Известен факт е, че балканските буржоазии

изразходват и продължават да изразходват колосални средства да печатат и разпространяват десетки и стотици томове, за да докажат „исторически и научно“ своите права над Македония.

Заинтересуваната буржоазна „наука“ използва обстоятелството, че националното пробуждане на македонците се извършваше в условията на още недостатъчното разложение на феодалните отношения в Македония под влиянието на капитализма в Турция и при една широко организирана вече пропаганда на съседните балкански народи, оформили се в самостоятелни държави, което е причината, щото от македонските диалекти да не може да се оформи един литературен език. Липсата на такъв, обаче, не може да служи за основание да се отрича изобщо самостоятелният характер на македонския език, на който говорят милиони народни македонски маси.

Всичко това само потвърждава необходимостта от по-скорошното пристъпване към научната разработка на тези въпроси. Доколко актуелни са тези въпроси, показва живият интерес, който проявяват към тях както партийните, така и македонските национал-революционни среди вътре в Македония и в емиграция. А ръководните другари от ВМРО (обединена) в Петричко отдавна настойчиво предлагат да заинтересуваме съветските учени по македонските въпроси и даже правеха конкретно предложение да се помоли професор Державин да напише брошурка по въпроса за македонската нация. За Петричко тези въпроси имат още по-особено значение, защото не само българската буржоазия, но и нейните агенти, в лицето на македонските върховисти, водят широка пропаганда за българския национален характер на македонците.

По наше мнение разработката на македонските въпроси трябва да се движи в следните направления:

- 1) Разработка на въпроса за македонската нация.
- 2) Разработка на въпроса за македонския език.
- 3) Критика на буржоазните „теории“ по тези въпроси.

* * *

ЗБ счита, че една бригада от другари трябва веднага да се заеме с организацията на тая работа. В състава на тая бригада са включени другарите Величков (Киев), Гачев и Дино Кьосев (Москва). Нейният състав може да бъде допълнен от подходящи другари.

ЗБ ме натовари да ви съобщя всичко това и да ви помоля да пристъпите веднага към конкретното организиране на работата в Киев и ни уведомявате за всичко, което предприемате в тая посока. С другите членове на бригадата ще ви свържем.

С комунистически поздрави:

За ЗБ Богданов

ЦДА, ф. 3 б, оп. 4, а.е. 445, л. 1. Копие. Машинопис.